Jurnalism științific. Cum a schimbat pandemia de Covid 19 raportul dintre jurnalism și știință?

Minodora SĂLCUDEAN

Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu
Lucian Blaga University of Sibiu
E-mail: minodora.salcudean@ulbsibiu.ro

Scientific Journalism: How has the Covid-19 Pandemic Changed the Relationship Between Journalism and Science?

Abstract: The pandemic crisis has made the relationship between journalism and science, particularly in the medical and public health spheres, more strained than ever. In an unexpected way, professional journalists have had to re-evaluate and filter information, data, opinions and consider the international scientific community and research findings. Studies show that health journalism becomes credible and responsible when it contextualises events and documents material based on experts, medical authorities, prestigious research institutions, studies validated by international evaluations, etc. The period of global health crisis has highlighted more than ever the role and responsibility of professional journalism, its reporting to relevant research sources and its inherent links to science. This theoretical article aims to highlight key concepts such as science journalism and to exemplify how they are reflected in Romanian health journalism practices.
Keywords: media, science journalism, health communication, Covid-19, pandemic.

Citation suggestion: Sălcudean, Minodora. "Jurnalism științific. Cum a schimbat pandemia de Covid 19 raportul dintre jurnalism și știință?." *Transilvania*, no. 5 (2022): 12-20.
https://doi.org/10.51391/trva.2022.05.03.

Jurnalismul de știință: cadru teoretic și conceptual; delimitarea sensurilor

Fie că-l numim jurnalism științific sau jurnalism de știință, ideea esențială rămâne aceeași și anume că: accentul sintagmei cade pe jurnalism, deci pe profesie, și nu pe specializare; totuși, atributul „științific" sau „de știință" trimite la un tip specific de documentare, în care jurnaliștii lucrează cu evidențe, date, fapte, probe, certificări științifice, surse experte, în folosul unui public nespecializat, pentru a-l orienta să înțeleagă evoluția științei și să ia decizii informate[1]. Preocupările teoreticienilor pentru cercetarea jurnalismului de știință și interesul practicienilor media pentru rezultatele muncii de cercetare crește considerabil de la an la an[2], readus în actualitate de criza sanitară generată de pandemia de Covid-19, observăm că jurnalismul profesionist, conectat inevitabil la științe, cu precădere la cele medicale, se bazează, de fapt, pe practici curente de documentare și atribuire a surselor, în mare parte științifice, autorizate, specializate, acreditate, astfel încât expresia „jurnalism de știință" tinde să devină anacronică prin redundanța ei.

Jurnalismul profesionist din trusturi media considerate repere etice în ceea ce privește jurnalismul de calitate, precum BBC, The Guardian, Deutche Welle, New York Times etc., plasează știința, de câțiva ani încoace, pe un loc prim și privilegiat în munca de selectare, documentare și realizare a multora dintre conținuturile destinate unor categorii largi de public. Dunwoody[3] constată că, atunci, când vine vorba de credibilitatea informațiilor, oamenii tind să evalueze mai degrabă canalele media decât sursele vehiculate în materialele de presă, acest lucru salvându-le timp prețios. Prin urmare, în jurnalismul profesionist, în general, iar în cel științific, cu atât mai mult, autoritatea instanței media se bazează implicit pe un proces minuțios de selectare a surselor celor mai relevante,

de încredere și competente. Dar ce provocări și dificultăți întâmpină jurnalismul atunci când interferează cu știința, mai ales într-o lume în care cantitatea și diversitatea de conținuturi online circulă descentralizat, necontrolat, iar dezinformarea digitală se amplifică odată cu fiecare eveniment major? În ce măsură au nevoie jurnaliștii de pregătire în domeniul științei? Cum a influențat criza sanitară globală conectarea mass-media la științele medicale? Iată întrebările cate au stat la baza acestui demers teoretic. Dificultatea de a găsi, astăzi, definiții consensuale atât științei, cât și jurnalismului, cu atât mai puțin de a circumscrie conceptual jurnalismul de știință[4] pare dezarmantă. În sens larg, relativitatea conceptuală și semantică este atât de mare, în cazul ambilor termeni, încât și astrologia sau numerologia par științe, în unele publicații, la fel cum mondenitățile și rețetele naturiste antigripale sau blogurile de lifestyle ar putea intra în categoria largă și laxă a jurnalismului pentru sănătate, într-o lume plurală care privilegiază diversitatea.

Pentru a fixa un punct de plecare și câteva repere teoretice în articolul de față, apelăm la taxonomia lui Brossard și Lewenstein[5] preluată și operationalizată și de Secko et al.[6], care ia în calcul două dimensiuni – transmiterea informațiilor și particiaparea publicului și, plecând de la acestea, concepe patru modele de abordare jurnalistică a științei: 1. alfabetizarea științifică, 2. contextualizarea, 3. expertiza laică și 4. participarea publică. Primele două (convenționale) ar reprezenta modele verticale în transmiterea informațiilor, bazate eminamente pe autoritatea științifică, de sus în jos (1) sau de jos în sus (2), în timp ce ultimele două (neconvenționale) au mai degrabă legătură cu pluralitatea și diversitatea lumii actuale. Modelul 3, văzut ca o versiune extinsă pe orizontală a modelului 2, presupune înțelegerea științei ca o sumă de practici specifice, locale și comunitare, situându-se cumva în opoziție cu direcțiile mainstream ale științei generice; și, în sfârșit, modelul 4, generat de web-ul participativ, este descris de autorii taxonomiei ca vizând angajamentul și implicarea activă a cetățenilor în producerea și comunicarea științei.

Pentru că delimitarea conceptuală ajută la înțelegerea perspectivei configurate de studiul de față, vom opera cu o înțelegere strictă a celor doi termeni, jurnalism și știință. În privința primului termen, avem în vedere presa profesionistă mainstream (de exemplu Libertatea, TVR1, Digi24) și cea alternativă (jurnalismul profesionist practicat de site-uri autonome de știri, ca de exemplu Delao.ro, Casa Jurnalistului, PressOne), în care jurnaliștii sunt mult mai orientați spre respectarea normelor deontologice și a interesului public, mizând într-o mai mare măsură pe credibilitatea, acuratețea, calitatea și relevanța conținuturilor. Referindu-ne la termenul generic de știință includem domeniile validate ale diverselor științe, conform clasăficărilor existente în bazele de date științifice și în nomenclatoarele revistelor academice acreditate, descrise și cotate în aceste baze. De asemenea, luăm în considerare sursele relevante pentru jurnaliștii care realizează materiale pe teme conectate inevitabil la știință, cum sunt cele din domeniul medical: instituții, experți, practicieni autorizați. În această zonă vizibilă și măsurabilă circumscriem, și tehnologia, dar și științele sociale și umaniste care, deseori, sunt lăsate pe dinafară.

Ca un reper argumentativ pentru înțelegerea sensurilor utilizate, aducem ca exemplu apelul prestigioasei publicații academice Journalism Studies al cărei proxim număr tematic, din vara lui 2022, „Science, Journalism and Development: Perspectives from the Global South", precizează cu referire la sintagma *science journalism* – „journalism about science and heavily science-based subject matters (such as health, technology and environment) to bolster effective and sustainable development"[7]. Această temă de cercetare și totodată apel pentru cercetători evidențiază atît interesul și tendințele actuale în domeniul studiilor media, cât și conexiuni dezirabile, raporturi și interdependențe teoretice și practice între jurnalism și știință, pentru o dezvoltare globală și locală durabilă.

Luând în calcul, din peisajul media actual, doar instanțele jurnalistice pentru care profesionalismul și codurile deontologice contează într-o mai mare măsură, evităm ambiguitatea generată de relativismul conceptual și concentrăm argumentația pe o necesitate stringentă reciprocă și complementară: știința are nevoie de mediatizare corectă și echilibrată, pentru a-și face cunoscute achizițiile, rezultatele și progresul; iar jurnalismul profesionist are nevoie de știința validată, pentru a explica, pe înțelesul nonspecialiștilor și al publicurilor largi, situații, fenomene, procese, evenimente etc. Convocarea argumentelor, probelor, datelor științifice în materiale de presă a devenit în ultimele decenii aproape o banalitate în jurnalismul *quality* occidental. Mediatizarea profesionistă a fenomenealor comune, cum ar fi gripa sezonieră, sau a evenimentelor tragice precum, accidentele aviatice, cutremurele, inundațiile se bazează în zilele noastre pe autoritatea epistemologică a surselor științifice. Cu alte cuvinte, cunoașterea științifică poate deveni un bun comun, prin accesibilizarea rezultatelor cercetătorilor, cu condiția ca jurnaliștii interesați să acopere teme ale căror explicații sunt de natură științifică și să-și dezvolte abilități de: gândire critică, înțelegere a problemelor, selecție pe criteriul relevanței și al interesului public, traducere a limbajelor specializate.

În tradiția presei occidentale, de secol XX mai ales, deschiderea jurnalismului către lumea științifică în plină expansiune și tendința firească a cercetătorilor de a-și comunica rezultatele științifice au avut ca efect creșterea mediatizării subiectelor științifice și a interesului pentru descoperiri și inovații. Jurnalismul actual, ca vector dominant în comunicarea de masă, la intersecție deopotrivă productivă, dar și riscantă, cu platformele de social media se află într-o relație paradoxală cu știința: pe de o parte, reconstruiește realitatea științifică în cadre comprehensibile, pentru un public larg și eterogen, îndeplinind o funcție preponderant (in)formativă și educativă; pe de altă parte, generează confuzie și întreține neîncrederea și angoasa socială, mai ales în perioade de criză, prin reprezentări contradictorii, opinii contrastante ale experților, accentuarea laturii emoționale, prin dramatizare excesivă, accentul pe latura negativă a realității evenimențiale etc.

În încercarea de a surprinde specificul teoretic al jurnalismului de știință și a mediatizării științei, unii teoreticieni media invocă fie rolul presei de mediator între știință și societate, fie specializarea jurnaliștilor pe anumite domenii științifice, fie distincția între promovarea rezultatelor cercetării, care e mai degrabă o mediatizare pozitivă și non-critică și știrile cu subiecte științifice sau care conțin declarații/opinii ale specialiștilor din diverse domenii, care au un potențial mare de negativitate, contradicție sau critică[8]. Indiferent cum am privi lucrurile, presa profesionistă are o responsabilitate majoră în influențarea deciziilor, mai ales a celor din sfera medicală, cu precădere în situații de criză. De asemenea, rolul jurnaliștilor profesioniști în contracararea dezinformării digitale, prin recursul la surse credibile, validate științific, prin documentarea în adâncime a subiectelor, prin selectarea temelor importante și relevante pentru sănătatea publică, precum și prin promovarea educației media, ca pilon important în reducerea consumului de *fake news*.[9]

E important de precizat că natura și funcțiile sociale ale jurnalismului au privilegiat mereu anumite domenii și teme științifice mai ales din medicină așa cum arată studiile lui Bucchi și Mazzolini (2003), Lehmkuhl (2012) sau Dunwoody (2014), în detrimentul altora, cum ar fi științele fizice și comportamentale pe care presa le-a găsit mai puțin interesante pentru publicul larg, conform cercetătorilor Dennis and McCartney (2010). De asemenea, foarte rar vedem în presa obișnuită subiecte referitoare la descoperiri din fizică, matematică, chimie, ele fiind abordate mai ales prin prisma premiilor Nobel sau a unor achiziții cu totul ieșite din comun, deci episodic și, deseori, în manieră senzaționlistă. Din zona științifică jurnaliștii extrag și documentează doar anumite subiecte, de regulă care îndeplinesc criteriul actualității, al ineditului și/sau al interesului public[10], în funcție de factori intrinseci, cum ar fi: sensibilitatea pentru un anume domeniu sau subiect, propria educație științifică, suma de bias-uri și de experiențe personale și profesionale sau extrinseci, cum ar fi: țara și mediul în care trăiește, grupurile de apartenență, politica editorială a trustului media, caracteristicile publicului țintă etc.[11] Spre exemplu, într-un articol din 2008, despre acoperirea subiectelor medicale, jurnaliștii intervievați au indicat ca prim criteriu al valorii de știre (*newsworthiness*) „impactul potențial la public”[12]. Așadar, deschiderea și intențiile jurnaliștilor de a acoperi subiecte științifice întîmpină adesea obstacole, subiective sau obiective, precum lipsa instruirii în domenii specializate, cum e și cel medical, lipsa timpului, presiunea consumului media de tip *clickbait* și senzaționalist etc.[13], presa fiind afectată în cea mai mare măsură de binomul cerere-ofertă, specific pieței presei de consum.

Cercetători preocupați de conexiunile jurnalismului cu știința ca de exemplu: Dunwoody (1999, 2014, 2020), Stocking (1999), Secko (2009), Secko et al. (2013), Guenther (2019) au identificat principalele critici aduse modului în care jurnaliștii relatează despre subiecte științifice: documentarea superficială, interpretările tendențioase, reducțiile sau generalizările, lipsa de context, exploatarea laturii senzaționale, supraevaluarea sau, dimpotrivă, subevaluarea certitudinilor sau incertitudinilor științifice. Spre exemplu, un studiu recent din domeniul sănătății evidențiază percepția negativă pe care o are personalul medical din România despre informarea mass-media din primul an de pandemie, considerată deficitară și responsabilă de creșterea și întreținerea anxietății sociale.[14] O altă cercetare relevantă, referitoare la jurnalismul științific din Rusia[15], în perioada pandemiei, discută diferitele tipuri de constrângeri cu care s-au confruntat jurnaliștii de știință ruși, acreditând ideea politizării științei.

Abordarea științei apare ca fiind foarte diferită în peisajul media actual, marcat de pluralism, eterogenitate și diferențe extreme de calitate a conținuturilor. Paradoxal, mediul digital dinamic și ambivalent construiește și dărâmă, simultan, credibilitatea jurnalismului și ridică semne de întrebare cu privire la producerea și consumul de informație științifică. Numeroase cercetări, printre care cele ale lui Vosoughi (2018), Salaverría et al. (2020) sau Salaverría et al. (2022), dar și avertizarea OMS din 2020, privind amploarea *infodemiei*, arată că mediul digital, cu precădere platformele de social media, amplifică dezinformarea, accelerând circulația conținuturilor false și a conspirațiilor, atât prin utilizatori umani și prin intermediul algoritmilor; același mediu este însă extrem de ofertant în privința creării de instrumente tot mai rafinate de *factchecking*, promovând și alfabetizarea media, pentru a forma utilizatori mai educați digital, mai responsabili și mai greu de manipulat. Un alt paradox al mediului online rezidă în faptul că oferă posibilitatea accesului la resurse nelimitate, inclusiv în baze de date științifice și reviste *open access*, deși, navigările repetate în scopul documentării sunt potențial predeterminante în cazul unui subiect de interes, așa cum știm, orientând căutările, selectând afișările și consolidând *bias*-ul de confirmare. Deseori, lipsa educației științifice a jurnaliștilor duce la imposibilitatea evaluării surselor și accentuează riscul de documentare pseudoștiințifică și al unui discurs media lipsit de profesionalism.[16]

Jurnalismul bazat pe știință, în contextul pandemiei de Covid-19. Aspecte referitoare la cum a acoperit media mainstream din România subiecte din sfera sănătății

În raporturile jurnalismului cu știința, cercetările din domeniul medicinei și al sănătății publice au intrat mereu în vizorul presei convenționale și, mai nou, și în cel al presei alternative independente. Până la criza sanitară (socio-politică și economică) generată de pandemia de Covid-19, „Modern news organizations are more likely to view science as a niche area”[17]; așadar, jurnalismul a tratat știința ca pe un domeniu separat, opțional, o ramură tematică de specializare în care s-au format mai ales practicieni media preocupați de inovații ale cercetătorilor și pasionați de descoperiri științifice.

Ca o notă comună a rutinelor din instanțele media, considerate repere etice în jurnalismul occidental, putem constata recursul constant al acestora, de la debutul crizei sanitare, la surse științifice de autoritate și efortul de a transmite și consolida încrederea în rezultatele cercetărilor medicale. Din acest punct de vedere, jurnalismul profesionist

a jucat și joacă un rol capital atât ca vector de influență în raport cu ce e sau nu e relevant în știință, cât și ca interfață „prietenoasă" a discursului științific pentru un public neavizat.

"Both scientists and journalists, thus, can influence the construction of scientific uncertainty in media accounts. Understanding the ebb and flow of that influence is crucial, for, in a global culture that relies heavily on storytelling as an arbiter of what is important and what is not, the mass media reign as our principal storytellers on the cusp of the 21st century. (...) Journalists, thus, can play a larger role in making sense of the information by determining whose voices are heard. (...) Scientists and journalists seem to be in the throes of developing a *shared culture*, within which the meaning of science information is negotiated for public consumption."[18]

O cercetare calitativă[19] care a presupus intervivarea unor jurnaliști australieni, cu experiență în acoperirea subiectelor medicale constată că "the most trusted sources on health issues to be respected and independent doctors. Specialist health and medical reporters had a more sound technical knowledge, channels to appropriate sources, power within their organisations, and ability to advocate for better quality coverage". La fel, rezultatele unui studiu[20], din 2017, arată că, în acoperirea mediatică a situațiilor de criză sanitară, jurnaliștii specializați pe domeniul medical fac față mai bine, din punct de vedere profesional, provocărilor specifice contextelor tensionate, fiind mai echilibrați, păstrându-și calmul, luciditatea, instinctul critic în raport cu autoritățile decât colegii lor fără această specializare.

În România, precaritatea educației științifice a jurnaliștilor și a înțelegerii surselor științifice, a taxonomiilor din domeniile de știință, lipsa rutinelor și a practicilor jurnalistice care presupun o documentare științifică riguroasă au făcut ca acoperirea mediatică a subiectelor referitoare la pandemie să fie adesea superficială și, în mare parte, atașată comunicării oficiale. Acest ultim aspect poate fi explicat atât prin contextul crizei și al instituirii stărilor de urgență și alertă, cât și prin unele decizii ale guvernanților, precum centralizarea și, implicit drastica limitare a accesului la informații publice, precum și alocarea unor fonduri guvernamentale instituțiilor media din România, demers ce a fost considerat ca fiind periculos pentru liberatea presei.

Peste tot în lume, criza sanitară, marcată de temeri și incertitudini, de fluctuații ale consensului științifico-medical, de o amplificare incontrolabilă a dezinformării și a polarizării în social media, reprezintă pentru mass-media și jurnaliști, una dintre cele mai mari provocări profesionale, globale, naționale și locale, de până acum. La contextul românesc, se pot adăuga: incoerența comunicării publice și lipsa transparenței din partea autorităților care au făcut eforturi să centralizeze informațiile și să controleze transmiterea lor. Astfel, între *oficial* și *credibil* s-a născut o echivalență quasi-totală ale cărei riscuri au fost semnalate spre exemplu de Centrul pentru Jurnalism Independent din România.[21]

Revenind la cele patru modele de abordare a mediatizării științei, invocate în prima parte a acestui articol, observăm că, în cazul situației de criză medicală, în socitățile democratice, devin dominant-funcționale modelele 1 și 2, adică cele convenționale, în timp ce modelele 3 și 4, mai noi, mai flexibile, alternative și reprezentând angajamentul public în comunicarea despre știință, deși sunt funcționale și interferente dobândesc un rol secundar, adiacent.

În contextul pandemic și al comunicării publice centralizate din partea autorităților române, jurnaliștii profesioniști au urmat trendul internațional: pe de o parte, au mediatizat informații și declarații oficiale, pe de altă parte, și-au activat rețeaua de surse experte din domeniul sănătății. Mass-media mainstream din România a recurs preponderent la transmiterea unidirecțională, pe verticală (de sus în jos) a conținuturilor (cunoștințe, informații, date, opinii) medicale, într-un efort conjugat de a contracara știrile false și de a accesibiliza rezultatele celor mai recente descoperiri științifice. Din acest punct de vedere, merită subliniat faptul că jurnalismul vizual și de date a jucat un rol extrem de important peste tot în lume. Materialele multimedia, infograficul, hărțile, animațiile și video-urile informative scurte au fost printre cele mai populare instrumente media de alfabetizare științifico-medicală, în această perioadă[22], fiind utilizate cu succes și în presa românească.

În ceea ce privește acoperirea mediatică a subiectelor referitoare la vaccinare și pentru a înțelege evoluția deschiderii jurnalismului spre știință al cărei istoric este jalonat de două episoade relevante pentru tema de față: 1) vaccinarea împotriva HPV, corelată cu statisticile care plasează România în topul țărilor europene cu cea mai mare incidență a mortalității femeilor, din cauza cancerului cervical și 2) Vaccinarea ROR a copiilor, corelată cu epidemiile de rujeolă și avertizările OMS pe această temă. Ambele episoade anterioare pandemiei au constituit provocări dificile pentru jurnaliștii români în ceea ce privește documentarea științifică. În primul caz, eșecul campaniei de vaccinare (Digi, 2020, Neagu, 2021, Chirică, 2021, Mărăcine, 2022) a fost pus pe seama amplificării dezinformării în mediul online, prin circulația conținuturilor false, a conspirațiilor și miturilor referitoare la experimente și efecte secundare grave ale vaccinurilor, așa cum arată și concluziile unor articole și cercetări pe acest subiect (Mixich, 2008, Craciun, C. Baban, A., 2012, Penţa, Băban, A. 2014, Mureșanu, 2019, 2020, Durach et al., 2022). În al doilea caz, un studiu[23] referitor la media românești arată că jurnaliștii români au acoperit subiectele referitoare la vaccinarea ROR cu superficialitate și insuficientă documentare. Abia în contextul crizei sanitare și al perspectivei științifice privind imunizarea prin vaccinare, jurnaliștii români s-au îndreptat într-o măsură incomparabil mai mare spre surse medicale autorizate, studii științifice și specialiști din domeniul sănătății.

Corelând abordarea jurnalismului responsabil cu habitudinile de consum media, cercetările arată că, în perioadele de criză, oamenii tind să acorde credibilitate informațiilor care le parvin dinspre mass-media mainstream, în detrimentul celor vehiculate pe rețelele sociale.[24] Această realitate relevă, pe de o parte, așteptările consumatorilor media de a primi informație filtrată importantă și utilă într-un context de criză, care să le orienteze deciziile, iar,

pe de altă parte, faptul că jurnaliștii profesioniști înțeleg responsabilitatea socială a producerii de conținuturi media vizând interesul cetățenilor și sănătatea/siguranța publică; acest demers se bazează pe fapte, date și certificări de specialitate.

La doi ani de la declanșarea crizei sanitare globale, și odată cu declarația ministrului Sănătății că România a trecut cu bine de valul cinci al pandemiei (21 februarie 2022), putem formula câteva observații privind acoperirea mass-media din România a temelor medicale și de sănătate publică legate direct sau indirect de contextul pandemic.

În primele luni ale pandemiei, specific perioadelor de criză, acoperirea mass-media mainstream din România a fost cu titluri alarmiste și abordări panicarde, preponderent negative (rata deceselor, a îmbolnăvirilor, cazuri tragice etc.), declanșând și întreținând luni la rând anxietatea socială[25], pe fondul incertitudinii generale, dar și al infodemiei.[26]

În ciuda interferențelor mass-media și social media și a mesajelor amestecate care deseori au generat confuzie și au întreținut spaime colective, organizații media considerate credibile, precum Libertatea, Adevărul, Mediafax, Digi 24, Hotnews, ProTV au fost mult mai deschise spre știință și au încercat să deconspire și să contracareze știrile false și conspirațiile.[27]

Pe măsură ce au apărut noi informații referitoare la evoluția epidemiologică și dezvoltarea noului vaccin anti Covid-19, mass-media mainstream din România a devenit un important aliat al comunicării publice, dirijate de autorități. Acest fapt este pus și pe seama sumelor primite din partea guvernului de instituțiile media, "pentru campaniile **Poartă Masca** și celelalte clipuri din campania de prevenire a răspândirii COVID."[28]

Odată cu debutul campaniei de vaccinare, jurnaliștii profesioniști de la trusturile media credibile au acordat spații ample subiectului vaccinării, în cea mai mare parte prezentând beneficiile acesteia, în contextul unei crize sanitare generate de răspândirea virusului Sars-Cov-2. În cea mai mare parte, presa mainstream din România s-a manifestat mai degrabă provaccinare decât neutru, apelând la surse medicale specializate.

Printre argumentele mass-media mainstream, bazate pe surse științifice care recomandă imunizarea prin vaccinare, unul dintre cele mai frecvent narate a conținut următorul mesaj: deși știința medicală nu e infailibilă, ea a făcut posibil progresul umanității, creșterea speranței de viață, eradicarea unor epidemii cu rată mare de mortalitate.

Concluzii:

Integrată în rutina zilnică a jurnaliștilor profesioniști, știința, cu precădere cea medicală, ocupă un loc tot mai proeminent. Necesitatea înțelegerii argumentelor științifice de către jurnaliști a fost una dintre cele mai mari provocări ale media în context pandemic. Rutina documentării în jurnalismul de informare pentru acoperirea unor subiecte, precum: descrierea virusului Sars-Cov-2, evoluția epidemiologică, imunizarea etc., pentru care există date științifice, a reprezentat falia care a făcut diferența între presa profesionistă și responsabilă și alte demersurile pseudojurnalistice, bazate pe o insuficientă documentare și răspunzând fricilor colective, prin răspândirea miturilor și conspirațiilor referitoare la vaccinare.

Interferând cu discursul științific oficial, pe de o parte, cu opinii medicale divergente, pe de altă parte, dar și cu o multitudine de narațiuni paralele, supoziții, speculații, conținuturi tendențioase, conspirații, jurnaliștii responsabili au fost și sunt nevoiți să-și asume rolul de filtru, în mediatizarea subiectelor din domeniul medical. Pentru cei mai mulți jurnaliști profesioniști, discursul științific validat de instituții autorizate, de experți și de consensul comunităților academice a constituit, în această perioadă, un reper și o direcție constante care au vizat interesul public și deontologia profesiei.

De la începutul pandemiei de Covid-19, reapropierea mass-media de știință, ca sursă și resursă în documentarea jurnaliștilor profesioniști și informarea publicului, a fost resimțită, cu o pregnanță fără precedent, de către toți actanții prezenți în comunicarea publică: autorități, jurnaliști, specialiști, cetățeni obișnuiți. Acolo unde jurnaliștii au făcut apel la vocea experților în domeniul sănătății, au știut să selecteze cercetări validate de peer-review, au monitorizat și interpretat date științifice cu ajutorul specialiștilor, au identificat prin documentare aprofundată surse credibile de informații medicale și de sănătate, au recurs la factchecking când au avut semne de întrebare cu privire la fapte sau declarații controversate și au semnalat conținuturi false larg răspândite în social media sau pe site-uri incerte.[29]

Încheiem cu două perspective complementare privind rolul jurnalistului care acoperă subiecte corelate cu știința. Prima reclamă o dezirabilă neutralitate în relatarea temelor științifice controversate:

> "In a world where the science journalist cannot declare what is most likely to be true, objectivity demands that the reporter go into neutral transmitter mode and focus not on validity but on accuracy. That is, rather than judging the veracity of a truth claim, the journalist concentrates instead on representing the claim accurately in her story. The issue is no longer whether the claim is supported by evidence but, rather, the goodness of fit between what a source says and what a journalist presents".[30]

A doua, venind dintr-un spațiu politic autoritarist, susține că în contextul actual, rolul de observator neutru al jurnalistului este depășit, pentru că „the emerging culture of «post-normal» science communication needs journalists who would advocate common values such as ecology, democracy, and scientific and press freedom."[31]

Note:

1. Dorothy Nelkin, *Selling Science: How the Press Covers Science and Technology* (New York: W. H. Freeman, 1995).
2. Sharon Dunwoody, „Science journalism: Prospects in the digital age", în *Routledge Handbook of Public Communication of Science and Technology*, second edition, eds. Massimiano Bucchi, Brian Trench (London: Routledge, 2014), 27-38.
3. Sharon Dunwoody, "Science Journalism and Pandemic Uncertainty," *Media and Communication* 8, nr. 2 (2020): 471–474.
4. David M. Secko, Elyse Amend, Terrine Friday, „Four Models of Science Journalism. A synthesis and practical assessment", *Journalism Practice* 7, nr. 1 (2013): 63.
5. Dominque Brossard, Bruce Lewenstein, „A Critical Appraisal of Models of Public Understanding of Science: Using Practise to Inform Theory", în *Communicating Science: New Agendas in Communication*, eds. Lee Ann Kaholr, Patricia A. Stout (London and New York: Routledge, 2010), 11-39.
6. Secko et al., „Four Models of Science Journalism", 62-64.
7. Vezi numărul coordonat de An Nguyen din Journalism Studies și propus pentru 2023.
8. Lars Guenther, „Science Journalism", *Journalism Studies* (2019), online, https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.901.
9. An Nguyen, Daniel Catalan-Matamoros, „Digital Mis/Disinformation and Public Engagement with Health and Science Controversies: Fresh Perspectives from Covid-19", *Media and Communication* 8, nr. 2 (2020): 323–328.
10. Guenther, „Science Journalism".
11. Stuart Allan, „Introduction: Science Journalism in a Digital Age", *Journalism*, no.7 (2011): 771-773.
12. K. Viswanath, Kelly D. Blake, Helen I. Meissner, Nicole Gottlieb Saiontz, Corey Mull, Carol S. Freeman, „Occupational Practices and the Making of Health News: A National Survey of U.S. Health and Medical Science Journalists", *Journal of Health Communication* 13 (2008): 759.
13. Mary O'Keeffe, Brooke Nickel, Thomas Dakin, Chris G. Maher, Loai Albarqouni, Kirsten McCaffery, Alexandra Barratt, Ray Moynihan. „Journalists' Views on Media Coverage of Medical Tests and Overdiagnosis: A Qualitative Study", *BMJ Open* 11, no. 6 (2021): 4-6.
14. Daniela Reisz, Iulia Crișan, „Perspectives on Mass Media and Governmental Measures during the 2020 COVID-19 Pandemic in a Romanian Sample of Healthcare Practitioners", *Healthcare* 10, no. 2, (2022): 8-9.
15. Anna Litvinenko, Alexandra Borissova, Anna Smoliarova, „Politicization of Science Journalism: How Russian Journalists Covered the Covid-19 Pandemic", *Journalism Studies* (2022): 1-15.
16. Rossilyn Reed, „(Un-)Professional Discourse?", *Journalism* 2, nr. 3 (2001): 279-98.
17. Michael F. Weigold, „Communicating Science. A Review of the Literature Science", *Science Communication* 23, nr. 2, (2001): 166.
18. Sharon M. Friedman, *Science Communication Between News and Public Relations* (New York: Routledge, 1999), 61-62.
19. Leask, Hooker, and King. "Media coverage of health issues and how to work more effectively with journalists: a qualitative study. "
20. Celine Klemm, Enny Das, Tilo Hartmann, „Changed Priorities Ahead: Journalists' Shifting Role Perceptions when Covering Public Health Crises", *Journalism* 20, no. 9 (2019): 1223-1241.
21. Maxim Edwards, ed., „A Lockdown for Independent Media?". Fridrich Ebert Stiftung, 2020. https://budapest.fes.de/fileadmin/user_upload/dokumente/pdf-dateien/A_Lockdown_for_Independent_Media_Report_Final.pdf.
22. Hassel Fallas, „Explaining the Pandemic: 2020 Data and Visual Journalism Projects on COVID-19", *Global Investigative Journalism Network*, March 10, 2021. https://gijn.org/2021/03/10/explaining-the-pandemic-2020-data-and-visual-journalism-projects-on-covid-19/.
23. Mihaela Mureșanu, „The European Discourse on Measles-Mumps-Rubella (MMR) Vaccination", *Romanian Journal of Sociological Studies*, nr. 2, (2020): 141–156. https://journalofsociology.ro/wp-content/uploads/2021/03/07-Mihaela.pdf.
24. Raluca Mureșan, Minodora Sălcudean, Adina Pintea, „Information and News Consumption: Perception on the Communication of Authorities and Journalists During the Covid-19 Pandemic", *Postmodern Openings* 12, no. 4 (2021): 118. https://doi.org/10.18662/po/12.4/363.
25. Kejo Starosta, Cristian B. Onete, Raluca Grosu, Doru Plesea, „COVID-19 Mass Media Infodemic in Six European Countries", *Advance* (2020): 1-19. https://doi.org/10.31124/advance.13333697.v1.
26. OMS, "Infodemic".
27. Ioana Palade, Delia C. Balaban, „An Analysis of COVID-19-Related Fake News from Romania. A Pilot Qualitative Study", *Journal of Media Research* 13, nr. 2/37 (2020): 27-43.
28. Obae, "Bani pentru presa.15 milioane de euro de la Guvern pentru televiziuni. Intact, 5 milioane de euro. Pro TV - patru milioane. Cat au luat deja posturile TV?".
29. Palade, Balaban, „An Analysis".
30. Dunwoody, "Science journalism. Prospects in the digital age", 33.
31. Litvinenko, Smoliarova, „Politicization of Science Journalism", 4.

Bibliography:

Allan, Stuart. "Introduction: Science Journalism in a Digital Age". *Journalism*, no.7 (2011): 771–777. https://doi.org/10.1177/1464884911412688.
Brossard, Dominque, and Bruce Lewenstein. "A Critical Appraisal of Models of Public Understanding of Science: Using Practise to Inform

Theory." In *Communicating Science: New Agendas in Communication*, edited by Lee Ann Kaholr and Patricia A. Stout, 11-39. London and New York: Routledge, 2010.

Bucchi, Massimiano, and Renato G. Mazzolini. "Big Science, Little News: Science Coverage in the Italian Daily Press, 1964–1997." *Public Understanding of Science* 12, no. 1 (2003): 7–24.

Bucchi, Massimiano, and Brian Trench. *Routledge Handbook of Public Communication of Science and Technology*, second edition. London and New York: Routledge. 2014.

Cassels, Alan, Merrilee A. Hughes, Carol Cole, Barbara Mintzes, Joel Lexchin, James P. McCormack. "Drugs in the News: An Analysis of Canadian Newspaper Coverage of New Prescription Drugs." *CMAJ* 168, no. 9 (2003): 1133–1137.

Guenther, Lars. "Science Journalism." *Journalism Studies* (2019). https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.901.

Chirica, Mihaela. „Campania de vaccinare anti HPV, un eșec. Președintele Grupului de Vaccinologie: România a rămas pradă numărului mare de decese" ["HPV vaccination campaign, a failure. President of the Vaccinology Group: Romania has fallen prey to the large number of deaths"] *Alephnews*, April, 26, 2021. https://alephnews.ro/sanatate/campania-de-vaccinare-anti-hpv-un-esec/.

Craciun, Catrinel and Adriana Baban. "Who will Take the Blame?': Understanding the Reasons why Romanian Mothers Decline HPV Vaccination for Their Daughters." *Vaccine* 30, no. 48 (2012): 6789-6793. https://doi.org/10.1016/j.vaccine.2012.09.016.

Dennis, Everette E., and James McCartney. "Science Journalists on Metropolitan Dailies." *Journal of Environmental Education* 10, no. 10-11 (2010): 9-15. https://doi.org/10.1080/00958964.1979.9942627.

Digi 24. "Numărul deceselor provocate de rujeolă a crescut cu 30%. Motivul care a dus la cifra îngrijorătoare" ["The number of dead people caused by measles has risen by 30%. The reason for the worrying numbers"], *Digi24*, December 6, 2019. https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/sanatate/numarul-deceselor-provocate-de-rujeola-a-crescut-cu-30-motivul-care-a-dus-la-cifra-ingrijoratoare-1227855.

Digi24. „Programul ratat de vaccinare care a dus la moartea a peste 17.000 de femei din România. Sute de mii de doze aruncate" ["The failed vaccination program that led to the death of over 17,000 women in Romania. Hundreds of thousands of doses thrown away"]. *Digi24*, March 1, 2020. https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/sanatate/pacient-in-romania/programul-ratat-de-vaccinare-din-romania-care-a-dus-la-moartea-a-peste-17-000-de-femei-in-10-ani-un-milion-de-doze-aruncate-1265185.

Dunwoody, Sharon. "Scientists, Journalists, and the Meaning of Uncertainty." In *Communicating Uncertainty: Media Coverage of New and Controversial Science*, edited by Sharon M. Friedman. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., 1999.

Dunwoody, Sharon. "Science journalism: Prospects in the digital age." In *Routledge Handbook of Public Communication of Science and Technology*, second edition, edited by Massimiano Bucchi and Brian Trench, 27-38. London: Routledge, 2014.

Dunwoody, Sharon. "Science Journalism and Pandemic Uncertainty." *Media and Communication* 8, no. 2 (2020): 471–474. https://doi.org/10.17645/mac.v8i2.3224.

Durach, Flavia, Raluca Buturoiu, Dana Craiu, Cristina Cazacu, Alina Bargaoanu. "Crisis of Confidence in Vaccination and the Role of Social Media." *European Journal of Paediatric Neurology* 36 (2022): 84-92. https://doi.org/10.1016/j.ejpn.2021.12.009.

Edwards, Maxim, ed. "A Lockdown for Independent Media?". Fridrich Ebert Stiftung, 2020. https://budapest.fes.de/fileadmin/user_upload/dokumente/pdf-dateien/A_Lockdown_for_Independent_Media_Report_Final.pdf.

Fallas, Hassel, "Explaining the Pandemic: 2020 Data and Visual Journalism Projects on COVID-19." *Global Investigative Journalism Network*, March 10, 2021. https://gijn.org/2021/03/10/explaining-the-pandemic-2020-data-and-visual-journalism-projects-on-covid-19/.

Friedman, Sharon M. *Science Communication Between News and Public Relations*. New York: Routledge, 1999.

Guenther, Lars. "Science Journalism." Oxford Research Encyclopedia of Communication: 2019.

Jervelund, S. Smith. "How Social Media is Transforming the Spreading of Knowledge: Implications for Our Perceptions Concerning Vaccinations and Migrant Health." *Scandinavian Journal of Public Health* 46, no. 2 (2018): 167-169. https://doi.org/10.1177/1403494818760139.

Klemm, Celine, Enny Das, and Tilo Hartmann. "Changed Priorities Ahead: Journalists' Shifting Role Perceptions when Covering Public Health Crises." *Journalism* 20, no. 9 (2019): 1223-1241. https://doi.org/10.1177/1464884917692820.

Leask, Julie, Claire Hooker, and Catherine King. "Media Coverage of Health Issues and how to Work More Effectively with Journalists: A Qualitative Study." *BMC Public Health*, PMID: 20822552; PMCID: PMC2941688 (2010). https://doi.org/10.1186/1471-2458-10-535.

Lehmkuhl, Markus, Christina Karamanidou, Tuomo Mora, Kristina Petkova, Brian Trench, and AVSA-Team. "Scheduling Science on Television: A Comparative Analysis of the Representations of Science in 11 European Countries." *Public Understanding of Science* 21, no. 8, (2012): 1002–1018.

Litvinenko, Anna, Alexandra Borissova, and Anna Smoliarova. "Politicization of Science Journalism: How Russian Journalists Covered the Covid-19 Pandemic." *Journalism Studies* (2022): 1-15. https://doi.org/10.1080/1461670X.2021.2017791.

Bauer, Martin W., and Massimiano Bucchi, eds. *Journalism, Science and Society*. London and New York: Routledge, 2008.

Ling, Rich. "Confirmation Bias in the Era of Mobile News Consumption: The Social and Psychological Dimensions." *Digital Journalism* 8, no. 5 (2020): 596-604. https://doi.org/10.1080/21670811.2020.1766987.

Mărăcine, Adelina. "Ce am învățat din eșecul campaniei anti-HPV din 2008. Odată cu aducerea vaccinului anti-HPV a fost importată și mișcarea antivaccin" [What we've learned from the failure of the 2008 HPV campaign. With the introduction of the HPV vaccine, the anti-vaccine movement was also imported.]. *Scena9*, January 13, 2022. https://www.scoala9.ro/ce-am-invatat-din-esecul-campaniei-anti-hpv-din-2008--odata-cu-aducerea/1128/.

Mixich, Vlad. "România și conspirația HPV" ["Romania and the HPV conspiracy"], *Deutsche Welle*, November 27, 2008. https://www.dw.com/ro/rom%C3%A2nia-%C5%9Fi-conspira%C5%A3ia-hpv/a-3825085.

Murcott, Toby H. L., and Andy Williams. "The Challenges for Science Journalism in the UK." *Progress in Physical Geography*, *37*(2), (2012):152–160. https://doi.org/10.1177/0309133312471285.

Mureșanu, Mihaela. "MMR Vaccine Representation in New Media, in Romania." *Philosophy, Social and Human Disciplines* II (2019): 31-58. http://www.apshus.usv.ro/arhiva/2019II/APSHUSDec2019_31_58.pdf.

Mureșanu, Mihaela. "The European Discourse on Measles-Mumps-Rubella (MMR) Vaccination." *Romanian Journal of Sociological Studies*, no. 2, (2020): 141–156. https://journalofsociology.ro/wp-content/uploads/2021/03/07-Mihaela.pdf.

Mureșan, Raluca, Minodora Sălcudean, and Adina Pintea. "Information and News Consumption: Perception on the Communication of Authorities and Journalists During the Covid-19 Pandemic." *Postmodern Openings* 12, no. 4 (2021): 104-123. https://doi.org/10.18662/po/12.4/363.

Neagu, Alina. "Cealaltă campanie de vaccinare, despre care nu vorbește (aproape) nimeni." *Hotnews.* April 29, 2021. https://www.hotnews.ro/stiri-sanatate-24768237-exclusiv-cealalta-campanie-vaccinare-despre-care-nu-vorbeste-aproape-nimeni.htm.

Neagu, Alina. "Alexandru Rafila spune că am trecut cu bine peste valul 5 și vorbește despre o relaxare în etape" ["Alexandru Rafila says that we passed well over wave 5 and talks about a relaxation in stages"] *Hotnews.* February 21, 2022. https://www.hotnews.ro/stiri-coronavirus-25378469-alexandru-rafila-urmatoarele-3-saptamani-putea-ajunge-numar-zilnic-cazuri-3-cifre-trecut-bine-peste-acest-val-spune-despre-relaxarea-restrictiilor.htm/amp.

Nelkin, Dorothy. *Selling Science: How the Press Covers Science and Technology*. New York: W. H. Freeman, 1995.

Nguyen, An., and Daniel Catalan-Matamoros. "Digital Mis/Disinformation and Public Engagement with Health and Science Controversies: Fresh Perspectives from Covid-19." *Media and Communication* 8, no. 2 (2020): 323–328. http://dx.doi.org/10.17645/mac.v8i2.3352Obae, Petrișor. "Bani pentru presa.15 milioane de euro de la Guvern pentru televiziuni. Intact, 5 milioane de euro. Pro TV - patru milioane. Cat au luat deja posturile TV?" ["Money for the Press. 15 million euros from the Government for televisions. Intact, 5 million euros. Pro TV - four million. How much have TV stations already taken?"]. *Pagina de Media.* February 20, 2021. https://www.paginademedia.ro/2021/02/bani-pentru-presa-cat-au-luat-posturile-tv-guvern-intact-pro-tv/.

O'Keeffe, Mary, Brooke Nickel, Thomas Dakin, Chris G. Maher, Loai Albarqouni, Kirsten McCaffery, Alexandra Barratt, Ray Moynihan. "Journalists' Views on Media Coverage of Medical Tests and Overdiagnosis: A Qualitative Study." *BMJ Open* 11, no. 6 (2021): 1-7. http://dx.doi.org/10.1136/bmjopen-2020-043991.

OMS. "Infodemic." 2020 https://www.who.int/health-topics/infodemic#tab=tab_1.

OMS. "Novel coronavirus (2019-nCoV): situation report-13." February 2, 2020. https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200202-sitrep-13-ncov-v3.pdf.

Palade, Ioana, and Delia C. Balaban. "An Analysis of COVID-19-Related Fake News from Romania. A Pilot Qualitative Study." *Journal of Media Research* 13, no. 2/37 (2020): 27-43.

Pența, Marcela A., and Adriana Băban. "Mass Media Coverage of HPV Vaccination in Romania: A Content Analysis." *Health Education Research* 29, no. 6 (2014): 977–992. https://doi.org/10.1093/her/cyu027.

Pop, Cristina A. "Locating Purity within Corruption Rumors: Narratives of HPV Vaccination Refusal in a Peri-urban Community of Southern Romania." *Medical Anthropology Quarterly International Journal for the Analysis of Health,* vol. 30, Issue 4, (2016):563-581. https://doi.org/10.1111/maq.12290

Popa, G. L., A. A. Muntean, M. M. Muntean, and M. I. Popa. "Knowledge and Attitudes on Vaccination in Southern Romanians: A Cross-Sectional Questionnaire." *Vaccine 8*, no. 4/774 (2020): 1-7. https://doi.org/10.3390/vaccines8040774.

Radu, Raluca. "Digital News Report 2021 – Romania", *Reuters Institute for the Study of Journalism*. (2021). https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2021/romania.

Radu, Raluca. "Rational Decision Making, the Anti-Vaccination Movement and Counter Reactions on Social Media." *ECREA 2016 conference in Prague.* November 9-12, 2016.

Reed, Rossilyn. "(Un-)Professional Discourse?." *Journalism* 2, no.3 (2001): 279-98.

Reisz, Daniela, and Iulia Crișan. "Perspectives on Mass Media and Governmental Measures during the 2020 COVID-19 Pandemic in a Romanian Sample of Healthcare Practitioners." *Healthcare* 10, no. 2, (2022): 1-12 (191-202). https://doi.org/10.3390/healthcare10020191.

Rosling, Hans. *Factfulness*, translated by Dana Gheorghe. Bucharest: Publica, 2018.

Salaverría, Ramón, Nataly Buslón, Fernando López-Pan, León Bienvenido, Ignacio López-Goñi, and María-Carmen Erviti. "Desinformación en tiempos de pandemia: tipología de los bulos sobre la Covid-19." *El Profesional Información*, no.3 (2020): 1-15. https://doi.org/10.3145/epi.2020.may.15.

Salaverría, Ramón, and León Bienvenido, "Misinformation Beyond the Media: 'Fake News' in the Big Data Ecosystem." In *Total Journalism: Models, Techniques and Challenges*, edited by J. Vázquez-Herrero, A. Silva-Rodríguez, M. C. Negreira-Rey, C. Toural-Bran, and X. López-García, vol 97, 109-121. Berlin: Springer, 2022. https://doi.org/10.1007/978-3-030-88028-6_9.

Sălcudean, Minodora. *New edia, social media și jurnalismul actual* [New Media, Social Media and Current Journalism]. Bucharest: Tritonic, 2015.

Secko, David M. "The Unfinished Science Story: reflections on journalist audience interactions in the online environment." *Journal of Media*

Practice 10, no. 2/3 (2009): 259-266. https://doi.org/10.1386/jmpr.10.2-3.259_3.
Secko, David M., Elyse Amend, and Terrine Friday. "Four Models of Science Journalism. A synthesis and practical assessment." *Journalism Practice* 7, no. 1 (2013): 62-80. https://doi.org/10.1080/17512786.2012.691351.
Schafer, Mike S. "Sources, Characteristics and Effects of Mass Media Communication on Science: A Review of the Literature, Current Trends and Areas for Future Research". *Sociology Compass* 5(6), (2011): 399-412. https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2011.00373.x.
Starosta, Kejo, Cristian B. Onete, Raluca Grosu, and Doru Plesea. "COVID-19 Mass Media Infodemic in Six European Countries." *Advance* (2020): 1-19. https://doi.org/10.31124/advance.13333697.v1.
Stocking, S. Holly. "How Journalists Deal with Scientific Uncertainty." in *Communicating Uncertainty: Media Coverage of New and Controversial Science*, edited by Sharon M. Friedman, Sharon Dunwoody, and Carol L. Rogers. New York and London: Routledge, 1999.
Vestergård, Gunver L., and Kristian H. Nielsen. "Science News in a Closed and an Open Media Market: A Comparative Content Analysis of Print and online science news in Denmark and the United Kingdom." *European Journal of Communication*, *31*, no. 6 (2016): 661–677.
Viswanath, K., Kelly D. Blake, Helen I. Meissner, Nicole Gottlieb Saiontz, Corey Mull, Carol S. Freeman. "Occupational Practices and the Making of Health News: A National Survey of U.S. Health and Medical Science Journalists." *Journal of Health Communication* 13 (2008): 759-777. https://doi.org/10.1080/10810730802487430.
Vosoughi, Soroush, Deb Roy, and Sinan Aral. "The Spread of True and False News Online." *Science*, 359(6380), (2018): 1146-1151. https://doi.org/10.1126/science.aap9559.
Weigold, Michael F. "Communicating Science. A Review of the Literature Science", *Science Communication* 23, no. 2, (2001): 164-193.